

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ
42

ISSN 1211-7250
ISBN 80-86023-29-X

BRNO 2001

PŘEHLED VÝZKUMŮ 42 (2000)

- Vydává: Archeologický ústav AV ČR Brno
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: infor@iabrno.cz
<http://www.iabrno.cz>
- Odpovědný redaktor: Doc. PhDr. Jaroslav Tejral, DrSc.
- Redakce a příprava pro tisk: Mgr. Balázs Komoróczy, Ing. Petr Škrdla, Ph.D.,
PhDr. Lubomír Šebela, CSc., Mgr. Richard Zatloukal, Miroslav Lukáš,
Alice Del Maschio
- Na titulním listě:
1. Výřez jihovýchodní části historického jádra města Brna z plánu z roku 1754 (Archiv města Brna, Sbirka map a plánů K11).
Uložení Portos//D:/scanner/PV 2000/PV/Pvtif.tif
 2. Dvě středověká aquamanile ve tvaru beránka a koníčka, pocházející z odpadních jímek, odkrytých roku 2000 při výzkumu severozápadní části tzv. „Velkého Špalíčku“ v Brně (Dominikánská 3, 5, 7). Foto Karel Šabata, Museum města Brna.
- Tisk: BEKROS
- Náklad: 350 ks

© 2001 by the Authors.

All rights reserved.

AÚ AV ČR Brno, Královopolská 147, 612 00

měl spád SV směrem, kde byl přerušen funkčně mladším kanálem (k. 939), který probíhá od ulice Husová, podél S obvodového zdiva budovy. V místě předpokládaného napojení na průběh staršího kanálu (k. 906) se náhle ostře lomí SV směrem. Délka prozkoumaného kanálu (k. 939) je 11,5 m. Na obou stranách je kanál zasypán. Podle úklonu stropní klenby a dna je patrný spád kanálu (k. 939) v SV směru - tedy do města.

Kromě dokladů staré kanalizace, fortifikačních a hospodářských staveb, byly na ploše záchranného výzkumu zkoumány i sklepy. První z nich byl zachycen během snižování terénu v I. místnosti budovy UMPRUM. Zасыpaný sklep (k. 506) měl rozměry 5,8 x 6,5 m a hloubku cca 1,8 m. V jeho výplni se nacházel materiál z 19.-20. století, takže nejspíše souvisel se starší budovou, jež předcházela výstavbě UMPRUM. Další sklep byl nečekaně objeven v SV cípu zahrady v blízkosti hradební zdi. Sklep byl ražený ve sprašovém podloží. Sestával z jediné velké cihlami zděné prostory s cihlovou valenou klenbou o rozměrech 8 x 5,4 x 3,4 m. Všechny stěny sklepa byly zděné z cihel pojených maltou. Pouze severní byla tvořená smíšeným zdivem (kámen, cihla). Ve východní části této zdi byl zazděný původní vchod do sklepa. Za zazdívkou bylo možné očekávat rozsáhlé sklepení, jak se během dalších stavebních prací v prostoru zahradní plochy zjistilo. Ty se však již nacházejí pod blízkým chodníkem. Podle rozboru smíšeného zdiva, se zdá, že by se mohlo jednat o zděnou příčku, související s městským opevněním. Ta mohla být soustavou sklepů již druhotně využita.

Josef Unger, Petr Kos, ÚAPP Brno

Literatura:

Kos, P. 2000: Brno 2000, ul. Husova 14, NZ ÚAPP Brno, č.j. 23/01.

Resumé:

Brno (Bez. Brno-město), Husova Gasse Nr. 14. Mittelalter (13.-14. Jh.), Neuzeit. Stadt, Siedlung, Befestigung. Rettungsggrabung.

BRNO (k. ú. Bystrc, okr. Brno-město)

„Hrad Veveří“. Středověk, novověk. Zjišťovací výzkum.

V průběhu měsíce září 2000 provedli pracovníci oddělení archeologické památkové péče Památkového ústavu v Brně (od 1.1.2001 Státní památkový ústav v Brně) zjišťovací archeologický výzkum na hradě Veveří. Cílem výzkumu bylo doplnění stavebně historického průzkumu objektu o další doklady stavebního vývoje hradu a zjištění jeho podoby v nejstarších fázích - románské a gotické. Výzkum byl proto situován jednak na tzv.

hlavní nádvoří (sonda 1 a 2), jednak do nejstarší části hradu do prostoru u hranolové věže (sonda 3).

Sonda 1, navazující na severní část anglického traktu, odkryla kamenné základové zdivo, náležející části gotické zástavby hradu, ikonograficky zachycené na nástěnných malbách z konce 18. století v hlavním („královském“) křídle hradu. V interiéru gotické budovy, jejíž vznik lze podle archeologických nálezů klášteru předběžně do druhé poloviny 13. století, byly zároveň zjištěny i doklady mladších fází zástavby.

Sonda 2 zachytila rovněž fragment kamenného základu středověké zdi, náležející patrně další palácové stavbě, která souvisela s obvodovou zástavbou jižní strany hlavního nádvoří. Malý plošný rozsah sondy neumožnil další zjištění. Na tomto místě lze jen konstatovat pozdně středověkou úpravu terénu (zvýšení násypem o cca 2 m).

Sonda 3 byla umístěna do nejstarší části hradu, kde navazovala na stojící gotickou hradbu v místech předpokládané starší románské hradby. V sondě byl skutečně odkryt relikt původní kamenné hradby s předzákladem a pravděpodobným zesílením. Keramické nálezy z nehlubších vrstev, nasedajících na skalní podloží, je možné předběžně zařadit do 13. století. U architektonického článku, zjištěného ve zdivu hradby, není prozatím jisté řeci, zda-li se jedná o primární či sekundární pozici.

V rámci výzkumu hradu byly rovněž prováděny povrchové sběry v prostoru kolem kaple P. Marie v předpoří hradu, které potvrdily existenci dnes zaniklé středověké vesnice, jejíž počátky můžeme podle keramického materiálu klášteru do 13. století.

Zdenka Himmelová, SPÚ v Brně

Resumé:

Brno-Bystrc (Bez. Brno-město), Burg Veveří. Mittelalter, Neuzeit. Feststellungsggrabung.

BRNO (k. ú. Zábrdovice, okr. Brno-město)

Nároží ulic Milady Horákové – Koliště. Vrcholný středověk, novověk (14.-20. století). Kleinův dům. Záchranný výzkum.

Na zkoumané ploše (p. č. 1573/1, 1573/2. SM 1:5 000 – odvozená, list Brno 9-0, 429 mm od Z s.č., 352 mm od J s.č.) byly zachyceny zbytky vodoteče (zaniklého ramene Ponávky) s nálezy ze 14. století. Důležité poznatky byly získány během dokumentace základového zdiva zaniklého domu č. 6 a kamenné studny, které byly od roku 1845 majetkem továrnícké rodiny Kleinů.

Výkopy pro výstavbu pojišťovny zasáhly prostor předhradebního vnějšího pásma města.

V získaných profilech a částečně i v plošných situacích byly postupně prozkoumány zbytky zaniklé vodoteče (ramene Ponávky) s nálezy ze 14. století, rozpoznán relikt původního orníčního horizontu s atypickými nálezy keramiky z období středověku, dále vápenná jáma, hnojník a dvě jámy nejasného významu z raně novověkého období. Dokumentace a dílčí průzkumy podzemního základového zdiva bývalého domu č. 6 (Kleinův dům) přinesly mnoho dokladů o plánovitém vývoji zdejší zástavby. Bylo zjištěno, že původní velmi bažinatý terén s mělkým horizontem, kterým prosakovaly spodní vody, nevyhovoval statickým podmínkám pro plánovitou výstavbu čtvrtě. Proto zde byl kolem poloviny 19. století uměle navýšen terén navážkami z prostoru blízké centrální části města (nálezy pozdně středověké a raně novověké keramiky). V průběhu statického zabezpečování parcel byla do celého stavebního komplexu zakomponována soustava zčdných odpadních kanálů, které byly odvodňovány směrem k centrální kanalizační stoce SZ za dnešní ul. Milady Horákové. Předpokladem je, že kanalizační sběrač vyústil posléze do říčky Ponávky. Cihlové zdivo kanálu (k. 904) spočívalo na dřevěném bednění, zbudovaném z plochých desek. Kromě dokladů staré kanalizace a hospodářských objektů, byla na ploše záchranného výzkumu dokumentována v půdorysech jednotlivá obytná křídla budovy i jejich podsklepených částí. Ukázalo se, že dům č. 6 měl čistý kvadratický půdorys, jehož obytná křídla uzavírala čtvercové nádvoří v němž byla centrálně umístěna kamenná studna. V jižní části zkoumané plochy byla v dokumentovaném profilu dále zachycena původní kamenná dlažba (k. 921) se základovou částí brány (k. 916), která se zde nacházela ještě v roce 1824. Podle starých plánů města Brna nebyla ještě v roce 1824 kvadratura budovy uzavřena. Až v roce 1879 je půdorys shodný s výsledky záchranného archeologického výzkumu. Jihovýchodní trakt domu č. 6 byl tedy dostavěn nejpozději. Jihovýchodně od vnějšího křídla domu (k. 939) bylo dále zachyceno základové zdivo obvodové zahradní zdi (k. 937). Prostor mezi touto zdí byl v její JZ části podsklepen (uhelné sklepy) a opatřen krátkým kanálem (k. 917) pro odvod dešťové stoky (?) přímo do centrálního sběrače k. 904. Prozkoumaná plocha přinesla celou řadu nových poznatků o podobě předměstské architektury na SV obvodu historického jádra Brna, kde přetrvala do první poloviny 19. století.

Petr Kos, Andrea Matějčková, ÚAPP Brno

Literatura:

Kos, P. 2000: Brno 2000, Víceúčelový dům, nároží ulic Milady Horákové - Koliště, NZ ÚAPP Brno, č.j. 306/00.

Resumé:

Brno (Kataster Zábřovice, Bez. Brno-město). Milady Horákové - Koliště Str. Siedlung. Mittelalter, Neuzeit (14.-20. Jh.). Rettungsgrabung.

BRUMOV - BYLNICE (okr. Zlín)

Budova městské brumovské radnice. Novověk. Záchranný výzkum.

Při rekonstrukci městské radnice v Brumově proběhl menší dílčí výzkum, který prokázal, že dnešní podoba objektu pochází z první poloviny 19. století. Poloha objektu (naleziště) na parc. č. 569, 571, 572 je situována na ZM 1 : 10000, l. č. 25-43-16, od Z s. č. 175 mm, od J s. č. 361 mm. Ve zdivu radnice byly druhotně použity kamenné články (konzola) z brumovského hradu, který byl pobořen ve 30. letech 19. století. Stopy staršího objektu nebyly při průzkumu zjištěny, pokud za něj nelze považovat základové zdivo jihozápadní fronty průčelí dnešní stavby.

Jiří Kohoutek, ÚAPP Brno

Resumé:

Brumov-Bylnice (Bez. Zlín), Rathaus. Neuzeit. Rettungsgrabung.

BRUMOVICE (okr. Břeclav)

„Brumovické úlehle“. Pravěk, středověk. Sídliště. Záchranný výzkum. Uložení: AÚ AV ČR Brno, Mikulčice.

Archeologický výzkum byl vyvolán stavbou „VVTL plynovodu DN 700, PN 63 Brumovice, PZP Uhřice“. Na katastru obce Brumovice došlo při výkopu k narušení tří zahloubených objektů.

Obj. č. 1: (nál. č. 1177/2000)

Tmavá výplň jámy zahloubené 120 cm pod úroveň dnešního povrchu (mocnost ornice 40 cm). Výplň objektu tvořila tmavá hlinitá vrstva, v níž byly nalzčeny dva drobné zlomky keramiky (střep s radélkovou výzdobou a tenkostěnný střep s příměsí slidy). Napříč touto vrstvou procházela tenká, asi 5 cm mocná vrstvička žluté spraše. V hloubce asi 90 cm od dnešního povrchu přecházela tmavá výplň v šedou hlinitou vrstvu s drobnými kousky mazanice. Na dně této vrstvy byla nalezena zvířecí čelist.

Jáma o šířce asi 90 cm byla zahloubena do sprašového podloží. Stěny objektu jsou nepravidelné, dno mísovité. Objekt byl začištěn a zdokumentován ve východním profilu výkopu. Zadní stěna objektu se nacházela 65 cm od hrany výkopu.